

י"ט כסלו, תשע"ה, 11.12.2014

גיליון מס' 437

פרשת וישב

מי האיש?

מאת הרב בנימין הולצמן

למרות השנאה והמריבות בין האחים, ואולי דווקא בגללם, שולח יעקב את יוסף לראות את שלום אחיו, הרועים בשכם.

לא היה הסיפור חסר דבר אם מיד לאחר שליחתו, הינו שומעים על מפגשו של יוסף עם האחים. אם היה כתוב: "וישלחהו מעמק חברון. וילך יוסף אחר אחיו, וימצאם בדתן". אולם בתוך אנו מוצאים סיפור עלום על מפגשו עם איש:

ויבא שכמה. וימצאהו איש והנה תעה בשדה. וישאלהו האיש לאמר: מה תבקש?

ויאמר: את אחי אנכי מבקש. הגידה נא לי: איפה הם רעים?

ויאמר האיש: נסעו מזה. כי שמעתי אמרים נלכה דתניה. (בראשית ל"ז, יד-יז)

במקרא אין תיאורים או אירועים שאינם חשובים להבנת הסיפור. לא יתואר מזג האוויר, מצב רוחו של הגיבור או הבגדים שלבש, אם אינם חשובים להתפתחות העלילה. ואילו כאן – שלושה פסוקים המתארים מעמד שלם, שחשיבותו לעלילה לוטה בערפל.

אפשר לחפש נקודות בהן סיפור זה מוסיף לעלילה. למשל: כשחוזרים האחים, אולי אומרים הם לאביהם: "לא, לא ראינו. לשכם שלחת? אולם אנו היינו בדותן!". אך קיצורו של הכתוב (כדרכו) בסצנת הסיום, קצת מקשה ומרחיק פירושים כאלה.

כיוון נוסף הוא לראות במפגש המסתורי נקודה נוספת במכלול צירופי המקרים המצטברים בסיפור, עד שנבין גם אנו הקוראים, כפי שיוסף יאמר לבסוף לאחיו: "לא אתם שלחתם אתי הנה, כי הא-להים" (מ"ה, ח), שהלא לולי המפגש המקרי והמוזר עם האיש, לא היה יוסף מוצא את אחיו.

אם נקבל הצעה זו, אזי קרובים דברי המדרש (המובאים ברש"י וברמב"ן), שאיש זה הוא מלאך, לפשוטו של מקרא. כבר ראינו אצל אברהם, שבאו לבקרו "אנשים" (י"ח, ב), ובהמשך נקראו "מלאכים" (י"ט, א). גם יעקב נאבק עם "איש" (ל"ב, כה), הנקרא בהמשך "א-להים". לכן פירוש המילה "איש" תלוי בהקשר, ובהחלט יכול להתברר שאותו איש אינו אלא מלאך.

ויש להעיר בהקשר זה ש"מלאך" אינו בהכרח בעל כנפיים או יצור א-להי, אלא כינוי לכל מי שעושה שליחותו. וכשם ש"איש" יכול להיות מלאך, כך ישנם הנקראים "מלאך" למרות שנדמים כאיש (ראה למשל שופטים ו').

ובחזרה ליוסף: נקווה שאיננו סוטים מדרך הפשט יתר על המידה, אם נציע שאכן האיש הוא מסתורי, וגם השיחה איתו אינה כפי שהיא נראית במבט ראשון. אם נמתח את הפירוש הזה, נוכל אולי לראות גם בשאלת האיש "מה תִּבְקֶשׁ?" שאלה כללית יותר מאשר איש טוב הרוצה לעזור בדרך. ואת תשובת יוסף: "אֶת אַחֵי אָנֹכִי מִבְּקֶשׁ" כאמירה נוקבת: אמנם חטאתי לאחי, אמנם הבאתי את דיבתם רעה אל אבינו, אמנם בגאווה גדולה סיפרתי להם על חלומותי – אולם אחי הם, ואותם אני מבקש. ואולי אפשר להמשיך עוד בדרך זו, ולהבין את דברי האיש "נָסְעוּ מִזֶּה" כנסיון להניא את יוסף מהקרבה אליהם. כמו אמר לו בלשון ימינו: "הם כבר לא שם". וכדברי המדרש המובא ברש"י: "הסיעו עצמן מן האחוה".

מן המפורסמות הוא שיש בפרשת יוסף ואחיו גם סיפור על תשובתו של יוסף. להצעה שהצענו כאן בקריאת סיפור מפגשו של יוסף עם האיש, רומז לנו המפגש המסתורי כי יוסף נתקל ב"תחנת יציאה". בנקל יכול היה להתחמק מהמפגש הטעון לחזור בשלום אל אביו, אולם הוא דווקא ביקש את אחיו כיוון שחיפש להיפגש עימם וליישב את ההדורים. מסע שחשב יוסף שייקחו עד דותן, אולם לבסוף שלחו הא-להים במסעו זה עד מצרים.

בנימין הולצמן הוא רב קיבוץ מעלה גלבוע ור"מ בישיבת הקבוץ הדתי. נשוי לעדי אב לשישה.

אפשר לקבל את דף פרשת השבוע של הקיבוץ הדתי בדואר אלקטרוני או לראות אותו באינטרנט באתר של תנועת הקיבוץ הדתי בכתובת: www.kdati.org.il/parashat/hashavua.htm
כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il
ולרשום subscribe בעורת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב unsubscribe בעורת הנושא.
תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il
אתר האינטרנט של הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il